

לה זל סל
 גלוקה
 זל -
 וזל זל
 זל זל
 זל זל

זב נוי

סיפורי בעלי-חיים בעדות ישראל

עירית חיפה

המוסיאון לאתנולוגיה ולפולקלור

ארכיון הסיפור העממי בישראל (אסעי)

סידרת פירסומים, אסופה מס' 29

חיפה תשל"ו (1976)

S 99 A 7325

296.782:398.245(08)

לז. מעשה בעז

בתימן, בכפר שליד צנעא, חי יהודי עני מאוד, שרק בקושי רב הרוויח למחיתו ולמחית בני ביתו. יום-יום היה יוצא לשדה כדי לרעות את העזים המועטות והדלות שהיו לו. בערב היה חולב אותן ומוכר את חלבן במחיר זול. רק אנשים עניים מאוד היו קונים ממנו חלב, כי לכל היהודים היו בביתם עזים ופרות שרועים ערביים היו מובילים אותן לשדה. אבל היהודי העני שלנו היה יוצא בעצמו לשדה לרעות את עזיו והיה טורח הרבה כדי למצוא להן מקום מרעה. כאשר היה חוזר בערב, לפני החשיכה, לביתו, היה עייף, יגע ושבור. יום אחד חלה העני. הוא לא יצא למרעה וביקש משני בניו, שאחד מהם היה בן ארבע-עשרה ואחד בן עשר: — צאו למרעה במקומי.

קמו בניו בבוקר ויצאו לחפש את המרעה, אך לא הצליחו להגיע אליה, כי טעו בדרך.

לפתע התחילה אחת העזים להתרחק מן העדר, והבן הגדול, בן הארבע-עשרה, הלך אחריה כדי להחזירה. התחילה העז לרוץ והבן אחריה. העז בורחת, והבן אחריה. קרא הבן הבכור אל אחיו הצעיר: — חזור בינתיים עם שאר העזים הביתה, ואני אחזיר את העז העקשנית באיחור מה.

חזר האח הצעיר עם העזים הביתה והבן הבכור הוסיף לרדוף אחרי העז הבורחת. עבר זמן מה והבן לא שב לביתו. התחילו בני הבית לדאוג לו, וככל שעבר הזמן, כן רבתה הדאגה. למחרת היום התחילו להתפלל לשלומו ואף פתחו בצום. אך הבן לא שב הביתה.

המשיך בן-הרועה לרדוף אחרי העז עד שלעת ערב הגיע בעקבותיה למקום נפלא, שבו ראה תפוחי-זהב הוזהרים כשמש, אילנות תפוחי-עץ המאירים כאור הירח, אגסים הנוט-

פים עסיס רב, מטעייזיתים וכרמי-גפנים. בין עצי-הפרי למיניהם זרמו מים זכים וצוננים המשיבים את הנפש והמהנים את העין.

השתכשכה העז במים הצלולים ושתתה מהם. אחר-כך התגרדה בגועי העצים, והבן השתכר ממראה המקום שהיה בעיניו כמראה גן-עדן, ולא יכול היה לעזבו. הוא אכל מעצי הפרי, ועז היה רצונו להישאר במקום ולהמשיך ליהנות מטובו ומיופיו.

לקח בן-הרועה נייר ורשם עליו: — אבי היקר, נמצא אני במקום מופלא, שבו נמצאים כל מעדני העולם ויופיו, ממש בגן-עדן. אנא, אבי, עזוב את הבית הדל ובוא לכאן כדי ליהנות מכל טוב. ולא תסבול עוד עוני ומחסור, כי האל האיר את דרכי והעז הביאה אותי למקום זה.

אחרי שסיים לכתוב את הפתק, קיפל אותו ושם אותו באוזן העז, וזו התחילה לחזור אל בית הרועה העני.

חזרה העז לבית הרועה, כשהיא בריאה ושלמה. כאשר הגיעה לבית-העני, מיהרו כל בני הבית בשמחה לקבל את פניה, אך גדול היה כאבם כאשר ראו כי העז חזרה בלי הבן. ובלי כל סימן למה שעבר עליהם.

בני-הבית תיארו לעצמם כי בנם נהרג ולא יחזור הביתה. מיד פתחו בבכי ובמספד מר על בנם האומלל שאבד. אחרי שקמו מימי אבלם, לקח האב השכול את העז ומרוב צערו וכאבו על מות בנו, שחט אותה, כי לא יכול היה להסתכל בסיבת המוות של בנו. העז הזכירה לו השכם והערב את בנו האהוב ואת הגורם למותו.

אחרי ששחט האב את העז ומכר את בשרה הדל בתשלום זעיר, מצא פתאום פתק באוזנה. הוא מיהר לקרוא אותו ומיד נתמלא חרטה על פזיזותו. מה חבל שאין העז יכולה להראות

לו עתה את הדרך אל המקום שבו נמצא בנו, למקום האושר והשפע, למקום הנחלה והשובע.

נשאר האב העני מסכן עד סוף ימיו, ולא הוסיף לשמוע דבר על אודות בנו בכורו. והבן הוסיף להנות ממעדני המקום הנפלא שהוא כגן-עדן, וחיכה בכליון עיניים לבואו של אביו ושל כל בני המשפחה.

לעולם לא הבין הבן מה מנע את אביו ואת בני ביתו מלהגיע אליו...

אסע"י 5842. רשמה רחל סרי מפי גיסתה יונה, ילדת צנעא (תימן). טר"תימן י"א.
א"ת 178*ג' (אסע"י). כמו בהערה לסיפור הקודם.

לח. גם לבהמה יש נשמה

היה היה איכר שזכה לאושר ולעושר, והואל חנן אותו גם בבנים ובבנות. כל ימיו חי חיים מאושרים.

כשהגיעה שעתו למות, הזמין אל מיטתו את בניו ובנותיו, את קרוביו וידידיו ופנה אליהם: — אני עומד להתייצב בפני בורא העולם ולמסור לו דין וחשבון על כל מעשי. מכאן שאני סולח לכל אחד מכם, אם העליבני או פשע כלפי. כן אני מבקשכם כי תסלחו אתם לי, אם הריעותי לכם. מייד הכריזו כל הנוכחים: — סלחנו לך כדברך, והרי לא עשית לנו רע מימך.

אמר להם האיכר: — הביאו לפני את בהמות הבית כדי שאבקש את סליחתן, כי גם לבהמה יש נשמה, ובבוא יום הדין נישפט היא ואני בפני בורא העולם.

הביאו אליו את הפרה והאיכר אמר לה: — יודע אני כי גרמתי לך עוול רב בימי היותך קנייני. הרחקתי ממך את ילדיך, גזלתי ממך את חלבך, העבדתיך בחריש, בדיש ובכל

עבודה בשדה והכבדתי את עולי עליך. אבל דעי לך, כי לא מרוע לב עשיתי זאת, אלא שגדולה היתה משפחתי, ופרנסת בני ביתי היתה מוטלת עלי. מבקש אני אותך מאד, כי תסלחי ותמחלי לי.

ענתה הפרה: — סלחתי לך על הכל. — והיא יצאה מלפניו כשעיניה מזילות דמעה.

הביאו אליו את החמור, והאיכר אמר לו: — מבקש אני את סליחתך על כל הרעה אשר מצאה אותך בביתי. יודע אני שהייתי משפיל אותך ומעליב אותך ומכה אותך על כל דבר קטן או גדול. כן הייתי קושר אותך יחד עם השור החזק ממך כדי לחרוש את השדה, והיו כוחותיך כלים. ואם רציתי ללעוג ולבוז למשהו, הייתי קורא לו בשמך. וכאשר הייתי כועס, הייתי מכלה בך את כל כעסי. אבל דע לך כי לא מרוע לב עשיתי זאת, אלא בגלל קשיי הזמן ודאגות הפרנסה. מבקש אני אותך מאוד, כי תסלח ותמחל לי.

נענה החמור: — סלחתי כדברך. — והוא יצא כשדמעה על לחיו.

הביאו אליו את הגמל, והאיכר אמר לו: — שמע גא, גמלי. אתה היית הנכבד בכל בהמות ביתי, ואני טיפלתי בך יפה ואהבתיך. ובכל זאת הייתי גורם לך עוול ומעביד אותך בעבודה קשה, ואתה היית נושא מטענים כבדים, סוחב עצים ומים. ובימי חום וקור הייתי שולח אותך לדרך רחוקה. מבקש אני כי תסלח לי על כך.

ענה הגמל לאיכר: — אני סולח לך, אדוני, על כל מה שמנית, ואין בלבי כעס עליך בגלל הדברים שהזכרת. אך דבר אחד לא אוכל לסלוח לך, ועוד תתן את הדין על כך בפני בורא העולם. כשהיית שולח אותי לדרך, היית קושר